

TARÝHY COÐRAFYASI

Kyzikos antik kenti, Balýkesir Ýli Erdek Ýlçesi sýnýrlary içinde, antik dönemde Arktonnessos (Ayý Adasý) ya da Arkton Oros (Ayy olarak anýlan Kapýdaðý Yarýmadasý'nýn ana kara ile birleptiði kýstaðýn güney ucuna yakýn kýsýmı, Erdek-Bandýrma üzerinde, Erdek’ten 8 km. doðuda yer almaktadır. Kente ait kalýntýlar kuzeyde Dindymos (Ayý Daðý), Hamamlý ve Belký (Yeniköy) köyleri, batýda Düzler köyü, güneyde Düzler köyü ve Marmara Denizi, doðuda Aþaðýyapýcý köyü ve Bandýrma Körfezi

Propontis’de (Marmara denizi) üç doðal limana sahip, stratejik açıdan hem anakara, hem de Kapýdaðý’ný kontrol edebilecek konumdadýr. Kyzikos yerleşme yerine Tunç Çaðý’nda yerleşildiğini kabul edilmesine karþýn, pimdilik bunu destekleyecek arkeolojik bulgulara sahip deðiliz. Çünkü bu kültüre ait “Bukelkeramik” henüz Kyzikos’ta bulunmamıştır. Yapýlacak kazýlarda bu seramiðin burada olup olmadıđý ortaya konabilecek.

Strabon, Thrakia savapý sonrasýnda bu bölgeye yerleşen Pelasglar’ýn Aeol ve Ýonlar’ýn Anadolu’ya göç sýrasýnda yok olduklarını ileri sürer. Ancak Hasluck, Pelasglý Dolionlar’ýn Thesalia halký olduđunu, Aeol baskýsý sonucu Hellespontos’a göç ettiđini ve bunların bu gün kalýntýlarını görüđümüz Kyzikos’u kurduđunu savunur. Strabon da Aisepos Çayý’ndan Rhyndakos Çayý ve Daskylitis Gölü’ne kadar uzanan bölge halkýnýn “Dolionlar” olduđunu kabul eder. Buna göre Pelasglý Dolionlar’ýn Thrakia’dan geldikleri söylenebilir.

Mitolojiye göre kentin kurucusu olarak kabul edilen Kral Kyzikos’un Thrak Kralý Eusorsos’un soyundan geldiđinin kabul edilmesi de kent halkýnýn Thrak kökenli olduđu görüþünü desteklemektedir.

Kyzikos tarihi, araþtırmacılar tarafından Miletos kolonisi olmasýyla baþlatýlýr. Strabon, Lampsakos’lu Anaksimenes’den aktararak, Kyzikos’u Miletoslular’ýn kolonize ettiđini bildirir. Eusebios’un kroniðinde de Miletos’un ilkin M.Ö. 756, ikinci olarak M.Ö. 679 da Kyzikos’u kolonize ettiði belirtilmektedir.

M.Ö. 546 da Persler’in Lydia krallýđýný yýkmaları üzerine onların egemenliðindeki topraklar ve sömürgeci Miletos idar bölgesi, Persler’in lehine el deðiþtirir. Kyzikos da Perslerin Daskyleion satraplýđına baðlanır.

M.Ö. 479 da Ýon birliðinin Pers donanmasýný Mykale’de yenmesinden sonra oluþturulan Attik-Delos Deniz Birliðine bir Ýon kenti gibi Kyzikos’da M.Ö. 478 de katýldý ve 9 talent vergi ödemeyi kabul etti.

M.Ö. 387 de Spartalı devlet adamý Antalkidas’ýn çabaları ile Yunanlılar’la Persler arasýnda Antalkidas barýp anlaşılmamasý imzalandý. Buna göre Asya’daki kentler, Klazomenai Persler’e, Lemnos, Ýmroz ve Skyros Atina’ya verilecek, bütün diđer Yunan kentleri özgür olacaktý. Buna göre Kyzikos, Pers yönetiminde kalmıştır.

M.Ö. 364 yılında Kyzikos, Atina donanmasýnýn amirali Timotheos’un da yardımıyla, Daskyleion satrapý Ariobarzanes’e isyan ederek bađýmsýzlyđýnı ilan etti. Bu baþarı üzerine Kyzikos, II. Attika-Delos Deniz Birliði’ne ancak bir yıl sonra bu birlikten ayrıldı. Bundan sonra Kyzikos, Asya’da önemli ticaret merkezi oldu. M.Ö. 362 de ise Kyzikos, Artake’yi (Erdek) ele geçirdikten sonra Prokonnesos’u (Marmara adasý) kaptý, Prokonnesoslular’ýn Atina’dan istedikleri yardımýn gelmemesi üzerine burayı ele geçirdiler.

Makedonyalı Büyük Ýskender’in M.Ö. 334 de Hellespontos’u aþtıktan sonra Daskyleion’u ele geçiren Zeleia’yı Kyzikos’a bađladı.

Philetairos’un M.Ö. 280-275 yılları arasýnda yaptýđý yardımlarla Kyzikos ile Pergamon arasýnda baþlayan dostluk Attalos’un (M.Ö. 241-197) Kyzikoslu Apollonis ile evlenmesi üzerine daha da güçlenmiştir. Bu dönemde Kyzikos, ekonomik, sanat ve bilim alanýnda büyük ilerlemeler kaydetmiştir.

Kyzikos’un parlak dönemi M.Ö. 133 de Pergamon krallýđýnýn III. Attalos’un (M.Ö. 138-133) vasiyeti ile Roma Ýmparatorluđu’na baðlanması sonrasýnda da devam etti. Kyzikos bu dönemde Roma ile iyi iliþkiler kurmaya çalıþmıştır.

Caesar’ın M.Ö. 15 Mart 44 tarihinde öldürülmesi ile Kyzikos’un da kaderi deðiþmiştir. II. Triumvir’lik kuraları Octavianus, Antonius ve Lepidus’un, Caesar’ýn katilleri Brutus ve Cassius’a karþý savap açmıştır. Bu savaplarda (M.Ö. 42) bir süre için Brutus ve Casius, Kyzikos’u donanmaları için üs olarak kullanmıþ olmaları, bunların yenilerek intihar etmeleri sonrasýnda kent Augustus (Oktavianus)’un dþmanlıđý ile karþý karþýya kalmıştır.

M.S. 37 yılında Tiberius’un ölümü üzerine Ýmparatorluk ile Kyzikos kenti arasýndaki iliþkilerin de düzelmeye bađladı. Pontus kralý Polemon'un kızı, Trakya Kralý Kotys'un karýsý ve Ýmparator Galigula (Gaius)’nün akrabası olan Antonia Tryphaena’nün Kyzikos’a karþý duyduđu olumlu hisler nedeniyle yaptýđý giriþimler sonucu kente hakları geri verilerek ve onarým faaliyetlerine de yardım edildi.

Ýmparator Galigula’dan (M.S. 37-41) Ýmparator Hadrian (M.S. 117-138) dönemine kadar Kyzikos tarihi hakkýnda pek fazla bilgimiz yok. Ancak bu dönemde Kyzikos, Roma için önemli bir kent haline gelmiþ olmalı ki, M.S. 10.11.117 de meydana gelen 7 þiddetindeki depremle büyük ölçüde tahrip olunca, Ýmparator Hadrian’ýn cömertçe yaptýđý yardımlarla yeniden ve M.S. 124 de, Asya gezisine çıkmıþ olan Ýmparator Hadrian da Kyzikos’a uğrar.

Roma Ýmparatoru M. Aurelius Quintillus M.S. 270 de Kyzikos’da sikke bastırmıştır. Bu da Kyzikos’un önemli vurgulamaktadır. M.S. 297 de Ýmparator Diokletianus’un, Ýmparatorluđun vilayet teþkilatlarında yaptýđý düzenlemeler sonucu Asya eyaletleri de yeniden düzenlenmiştir. Bunun sonucunda Kyzikos, Troas ve Küçük Frygia’nün bir bölümü ile 3 kentli içine alan Hellespontos Eyaletinin merkezi oldu. Bu durum M.S. 324 de Bizans’ýn Dođu Roma Ýmparatorluđunun başkenti olmasına kadar devam etmiştir.

M.S. 672-678 yılları arasýnda Emevi halifesi Muaviye’nin Bizans’a yaptýđý seferde kþbýn Kyzikos’da kilitleniyor. Ancak kent bu dönemde büyük ölçüde tahrip edilmiştir. 1063 depreminden sonra kent tamamen terk edilmiştir. 1078 de Vali Nikephoros, Bizans’a isyan etmiþ, Kyzikos’da topladıđý ordusu Selçuklu Beyler’inin yardımı ile Bizans ordusu tarafından yenilgiye uğratılmıştır. 1085 yılında Kyzikos ile çevresi Selçuklular’ýn egemenliðine girmesine karþý bölge sık sık el deðiþtirmiş ve 1336 yılında Osmanlı yönetimine girmiştir.

YS 297'de Kyzikos, otuz üç kent içine alan Hellespontos Eyalet Merkezi olur, ÝS 324'e dek devam eden bu dönemi, Byzantion'un başkent oluþuyla birlikte sona erer. Ýmparator Justinianus döneminde ÝS 543'deki depremde kent büyük zarar görür ve bu olay, Mermerlerin Ýstanbul'a taþınmasýnýn da baþlangıcı olur. Deprem sonucunda Kyzikos halkýnýn kýsımları Erdek'e göç eder.

de bilinmektedir. ÝS 741 ve 1064 yıllarındaki büyük depremlerle tamamen yıkýlır ve Kyzikos kendi kaderine terk edilir. Bazı önemsiz Orta Çađ yerleřimlerine sahne olsa da, bu dönemden sonra mermerleri, yıkýlan merkezlere, özellikle Ýstanbul'a tabına yeni yapılarda kullanılır.